

Es Busqueret

Núm. 17, hivern de 2008

revista de divulgació ornitològica
de les Illes Balears

Es Busqueret

Número 17, novembre de 2008

Revista de divulgació ornitològica de les Illes Balears

Edita

Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB)

C/Manuel Sanchis Guarner, 10 baixos. 07004 Palma. Illes Balears. Espanya

www.gobmallorca.com

Editor

Rafel Mas

Comitè editorial

Xavier Canyelles

Jesús R. Jurado

Cristina Fiol

Manuel Suárez

Disseny i maquetació

Antoni Muñoz

Correcció de l'original

Sebastià Avellà

Carles López-Jurado

Fotografia portada

Busqueret de batzer *Sylvia communis*, mascle.

El busqueret de batzer és un migrant entre abundant i moderat a les Illes Balears i el seu pas se dona fonamentalment durant la migració prenupcial en primavera. Té dimorfisme sexual, però no és molt evident. En general els mascles adults tenen el cap i cobertores petites de color gris i el pit rosat mentre les femelles no tenen o tenen molt poc gris i el pit sense tonalitats roses, tot i que hi ha excepcions.

Autor: Pere J. Garcias

Impressió

Taller Gràfic Ramon

Versió digital disponible a www.gobmallorca.com/ornit/busqueret

Dipòsit legal: PM-1937-2004

Índex

Editorial	4
<i>Es Busqueret aplaudeix.</i> <i>Rafel Mas</i>	6
<i>Es Busqueret es queixa.</i> Verí al camp, una lacra que continua <i>Xavier Canyelles</i>	7
Qui ha fet ornitologia a l'arxipèlag. Hermann Grun (1892-1963) <i>Abilio Reig Ferrer</i>	8
Què hi ha de nou? <i>Jesús R. Jurado i Manuel Suárez</i>	17
<i>Es Busqueret se'n va de viatge.</i> Descobreix Península Valdés <i>Cristina Fiol</i>	22
Traduint una mica. Els pàrids revolucionats <i>Jesús R. Jurado</i>	27
Sabies que...? existeixen àcars especialitzats en viure a les plomes? <i>Cristina Fiol</i>	32
Coses d'ornitologia. La guàtlera, viatjera misteriosa <i>José Luis Martínez</i>	34
Notícies del món <i>Vicky Heredero</i>	36
On veure ocells a Mallorca? Camí de Bàlitz, Sóller-Fornalutx <i>Cristina Fiol</i>	38
<i>Es Busqueret recomana...</i> Web dedicada a la gavina a les Balears <i>Xavier canyelles</i>	41
Els nostres aucells. Corbmarins <i>Pere Vicens</i>	42
Humor. <i>Rafel Mas</i>	44

Turisme de sol i platja

En acabar l'estiu, milions d'aus deixen Europa i es dirigeixen cap el sud, gran part d'elles fins al continent africà. És la migració post-nupcial i les aus la realitzen per tal de trobar aliment durant el període hivernal, moment en que al centre i nord d'Europa les temperatures són molt baixes i sovint tot està cobert de neu. Durant les migracions, la major part de les aus intenten evitar creuar el mar per arribar fins a Àfrica i així hi ha diferents llocs molt coneguts per on el pas de les aus és molt gran. Un d'aquests llocs és l'Estret de Gibraltar.

Durant octubre i novembre milers d'observadors d'aus es desplacen a l'estret de Gibraltar per tal de contemplar el magnífic espectacle que suposa veure el pas de tantes aus juntes al cel volant cap al sud, especialment les grans aus planejadores, com els rapinyaires i les cigonyes.

Les Illes Balears es troben a un lloc estratègic del Mediterrani Occidental i si bé el nombre sempre és molt inferior al de les grans zones de pas, el cert és que també són creua-des per una gran quantitat d'aus que es dirigeixen al sud. Per aquest motiu

Les Balears tenen un gran potencial pel que fa al turisme ornitològic. Foto: U.S. Fish & Wildlife Service

també aquí vénen molts observadors d'aus, especialment estrangers.

L'arribada d'aquests "birdwatchers" europeus a la nostra illa es dona durant tot l'any, especialment durant la primavera i la tardor, tot i que també són abundants durant l'estiu.

Les nostres illes els ofereixen unes oportunitats magnífiques. Per una banda arribar fins aquí és molt fàcil i ho poden fer a molt bon preu, a més poden venir en pla familiar i dedicar una part del temps a l'observació d'aus i altra part a estar amb la família a la platja o fent sortides culturals, a més poden veure moltes espècies d'aus que són molt difícils de veure als seus països i fins i tot alguna espècie endèmica.

Aquestes circumstàncies fan que gran part dels observadors d'aus quedin ocults dins el gruix de turistes de sol i platja que ens visiten, però hi són, són milers al llarg de l'any que tresquen per l'illa a la recerca d'espècies d'aus que no han vist mai, prismàtics en mà i guies ja velles i escrites per estrangers sobre on veure aucells a Mallorca. Són turistes respectuosos amb la natura i que se mouen per diferents parts de l'illa, arribant a llocs diferents dels habituals turístics de costa, que valoren la cultura i el paisatge i que a més ens visiten fora de temporada alta.

Els turistes ornitològics ja són molt apreciats a diferents llocs del món i ja es fan diferents fires internacionals especials per a ells. Aquí a Balears encara no hem fet quasi res per aquest tipus de turisme que a les nostres illes té un gran potencial. No només això, sinó que se volen destruir zones importants per les aus

La fira ornitològica Birdfair, que es celebra anualment a Anglaterra, és una bona mostra de l'interès que genera aquesta activitat als països emissors de turisme cap a les Balears

com el cas de Son Bosc (Muro), un gran actiu de cara al turisme de natura que es vol convertir en un camp de golf. Quin sentit té destruir un actiu com aquest per fer-ne un altre diferent? Que no hi ha altres llocs on fer un camp de golf? El que no podem fer a un altre lloc és un segon Son Bosc, si aquest desapareix haurem perdut una part important de la nostra natura, una part important per oferir a tots aquests visitants que cerquen quelcom més que sol i platja.

Planícia, finca pública

Rafel Mas ¹

El propassat dia 17 de gener apareixia en premsa l'anunci de les intencions de compra de la Finca de Planícia, per part del Ministerio de Medio Ambiente, Medio Rural y Marino. Aquesta compra pel que es veu s'ha promogut pel Consell de Mallorca i la Conselleria de Medi Ambient. La finca de Planícia és una meravella situada al terme municipal de Banyalbufar, dins del Paratge Natural de la Serra de Tramuntana. Molts són els valors que inclou aquesta finca, faunístics i botànics, a més dels paisagístics. La finca conté bons camps de conreu i zones boscoses d'alzinar i pinar. Els elements etnològics relacionats amb l'activitat dels carboners també hi són presents: rot-

los de sitja, barraques, forns de calç, forns de pa; també relacionats amb l'aprofitament ramader dels alzinars, destacant uns fantàstics abeuradors, que són tota una joia arquitectònica: Els Aljubets. Es tracta d'una finca amb moltes possibilitats per a l'educació ambiental.

Des d'aquí aplaudim l'interès mostrat per la conservació d'aquesta finca, tot esperant que aquesta acció no quedi només en una operació de compra-venda, i confiant que l'administració en sabrà fer un bon ús i una bona gestió.

A hores d'ara sembla que encara no s'ha formalitzat la compra, tant de bò tot arribi a bon port.

Paisatge de la Finca de Planícia. Foto: J.V. Lillo

(¹) rmas@mallorcaweb.net

Què passa amb Planícia?

Xavier Canyelles ¹

Després que el dia 30 de maig s'autoritza a la Conselleria de Medi Ambient a realitzar la despesa per comprar Planícia (11.182.000 €), exercint el dret de retracte i facultant a la Conselleria d'Economia i Hisenda per signar els documents necessaris, la cosa es complica.

Dia 5 de juny, reunits els representants del Govern i els advocats dels propietaris per signar la compra, aquests darrers no l'accepten oposant-se al dret de retracte. Per tant s'ha de solventar per via judicial o administrativa. Dia 7 de juny el

conseller Moragues es renta les mans afirmant que “pot anar per llarg”.

Finalment, el 16 de juny el Govern decideix anar per la via judicial. Però no és fins el 14 de juliol quan es reuneixen representats de Banyalbufar juntament amb el Secretari i un Cap de departament de la Secretaria General de la Conselleria d'Economia i Hisenda. Es confirma que els diners estan preparats, però que falten de 2 a 3 anys perquè Planícia sigui per Mallorca amb un 90 % de possibilitat.

Cases de Planícia. Foto: Arxiu Ass.cultural Bany-al-bahar

(¹) escarabajodorado@ono.com

Qui ha fet ornitologia a l'arxipèlag?

Hermann Grun (1892-1963): un naturalista peculiar a terres eivissenques

Abilio Reig Ferrer ¹

Dedico aquest article al meu bon amic Jesús R. Jurado amb motiu del seu 65è aniversari

El progrés de l'ornitologia no hagués estat possible sense la formació de col·leccions científiques amb grans sèries d'aus i dels seus ous. Col·lectar aquests exemplars ha estat una activitat fonamental per a una bona part dels ornitòlegs més cèlebres de la història de l'ornitologia (veure Mearns & Mearns, 1998). Altres vegades s'ha comptat amb la valuosa ajuda de naturalistes viatgers, pràcticament desconeguts, dels que gairebé no es coneix res més que el seu nom escrit a la targeta d'identificació de l'exemplar preparat.

D'aquest darrer tipus de naturalistes fou Hermann Grün, un ciutadà alemany que dedicà una mica més de 35 anys a col·lectar espècimens d'història natural per terres ibèriques per distints museus i per a col·leccionistes particulars. Baldament la importància de la seva activitat, quasi tot es desconeix d'aquest peculiar personatge. Amb pràcticament el mateix número de paraules que d'anys de residència ibèrica, s'escriu la única nota necrològica a la seva memòria. Una mà anònima informava al *Journal für Ornithologie* que la seva defunció havia tingut lloc el 10 de setembre de 1963, a Linares de Riofrío (Salamanca); es feia menció així mateix, que Grün s'havia instal·

lat a Espanya d'ençà l'any 1927 com a col·lector naturalista, especialment d'aus, i que el seu coneixement del terreny i els seus encertats consells foren àmpliament reconeguts per molts d'ornitòlegs (Anònim, 1963: 478). Alguna informació addicional sobre aquest personatge va poder aconseguir Ludwig Gebhardt, següentment a través del Dr. Adolf von Jordans, a la seva obra recopilatòria de biografies d'ornitòlegs de l'Europa Central (*Die Ornithologen Mitteleuropas*, 1964-1980). Per la meua part he procurat, des de fa algun temps, obtenir més informació i documentació referent a aquest naturalista espigant la literatura especialitzada i intentant contactar amb alguns ornitòlegs (Francisco Bernis, José A. Valverde, entre d'altres) que haguessin pogut haver-lo conegut, així com amb altres persones que vivien a les terres a les que Hermann Grün treballà. Dels primers vaig poder obtenir molt poca informació. Més afortunat vaig ser amb els segons, sobre tot a Mosqueruela (Teruel) i a Linares de Riofrío (Salamanca) on alguns ancians encara recordaven aquell estranger que els comprava "bichos y pájaros". Gràcies a la generositat d'un d'ells, el Sr. Fermín de la Iglesia Martín, puc reproduir aquí la primera i única fotografia coneguda del nostre biografiat.

(¹) Universitat d'Alacant

Retrat de Hermann Grün de l'any 1963 (arxiu de Abilio Reig-Ferrer)

Amb la informació recollida fins a avui, podem esbossar alguns trets d'interès per a la caracterització de la persona i obra d'aquest naturalista peculiar que aquí a Espanya va tenir que usar el seu nom complet, Hermann Grün Bertran. Per aquest treball, no obstant, ens centrarem en aquella informació que pugui ser d'un interès més gran per a l'ornitologia balear.

Hermann Grün va nàixer a la vila bàvara de Rain (Lech) el 13 de maig de 1892 (Gebhardt, 1974). Una altra data de naixement figura tant a la seva "Tarjeta de Identidad Profesional de Trabajadores Extranjeros" expedida per la aleshores nomenada "Dirección General de Empleo del Ministerio de Trabajo", com al seu certificat de defunció. En ambdós documents, la

data de naixement és 13 de gener de 1893. També en aquella targeta d'identitat figura que era natural de Burgebroch, mentre que al certificat de defunció es diu que era natural de Burgelrach, districte de Bombeg. Aquests darrers noms es deuen segurament a errors de recepció i transcripció del funcionari que va prendre les dades. Amb més seguretat sabem que Grün era fill de notari i que va deixar molt prest els seus estudis de batxillerat al Institut de Landshut (Baviera) per fer uns altres de formació professional a l'Escola d'Arts i Oficis, primer a Landshut i posteriorment a Munic. D'esperit viatger, es trobava a França quan el va sorprendre la Primera Guerra Mundial. Durant aquell temps bèl·lic (1914-1918) de la Gran Guerra va romandre reclòs en situació d'internament a la illa de Còrsega. Gran afeccionat a la caça des d'edat molt primerenca i donada la seva atracció pels animals, és ben probable que durant el seu confinament en aquesta illa mediterrània es desenvolupés la dedicació com a col·lector i preparador d'animals. Acabada la guerra i repatriat al seu país, es casà amb una compatriota de nom Maria. A partir de l'any 1927, el matrimoni Grün decideix viatjar a Espanya amb la finalitat de quedar-se'n a viure a les nostres terres. La seva primera residència espanyola fou l'illa d'Eivissa. Aquí, aquesta parella es dedicà professionalment a la preparació artesanal d'exemplars de morenes (*Muraena helena*) i a col·lectar intensivament per distints museus, fins al mes de juliol de l'any 1930.

Per què Eivissa? Tot i que desconeixem amb certesa la resposta a

aquest interrogant, és molt probable que l'elecció d'aquesta terra obeís a raons d'oportunitat científic-comercial. Les illes de Mallorca i Menorca havien estat, amb anterioritat, objectiu d'alguns estudis ornitològics rigorosos i exhaustius (Jordans, 1914, 1928; Munn, 1931). Durant la segona meitat del segle XIX, alguns ornitòlegs estrangers havien estat algun temps caçant o fent observacions de ses aus. Un dels primers, Lord Lilford (1833-1896) -recordem la sargantana endèmica de les Gimnèsies, *Podarcis lilfordi*, a ell dedicada-, va ser per primera vegada a terra balear en 1856, encara que amb tan poc temps les seves impressions ornitològiques foren escasses. Tenc la fortuna de comptar a la meua biblioteca, amb un exemplar del Catálogo de las aves observadas en algunas provincias de Andalucía de Antonio Machado (1854) ricament anotat pel propi Lord Lilford. Entre les abundants anotacions autògrafes, apareix la seva observació de *Milvus ater* en "Port Mahon" (Menorca), al mes d'octubre de 1856. A la revista *Ibis* (1865), Lord Lilford mencionarà la seva observació en aquesta mateixa data i lloc, de *Falco peregrinus*. Al mes de desembre del mateix any, el Dr. C.L. Gloger (1803-1863) notificava a la revista *Naumannia* (1857) de la recepció d'un exemplar de *Halieus Desmarestii* (*Phalacrocorax aristotelis desmarestii*) capturat aquell estiu de 1856 a l'illa de Mallorca. També coneixem la primera citació per Espanya de la gavina roja (*Larus audouinii*) mencionada pel príncep Carlos Luciano de Bonaparte en el seu *Conspectus Avium* (1857), a les illes Balears (Reig-Ferrer i Ferrer,

2006). Més conegudes són les estacions d'ornitòlegs com Alexander von Homeyer (1834-1903) el 1861 (des de la meitat d'abril fins a la meitat de maig) i de Howard Saunders (1835-1907) en 1871 (Jurado, 2008). Altres especialistes en ornitologia acudeixen a les Balears durant la primera dècada del segle XX. Per terres de Mallorca es troba col·lectant el britànic F.R. Ratcliff durant els mesos d'abril i maig de 1909, formant una col·lecció oològica balear d'uns 350 exemplars que seria estudiada posteriorment per F.C.R. Jourdain. Un any després, l'austriac Johann Polatzek (1839-1927) reuneix un bon material ornitològic el maig i el juny de 1910 destinat al Wiener Hofmuseum. En estudiar part d'aquest material, Hartert (1912), li dedicarà una subespècie endèmica de la cucullada (*Galerida theklae polatzeki*), si bé a

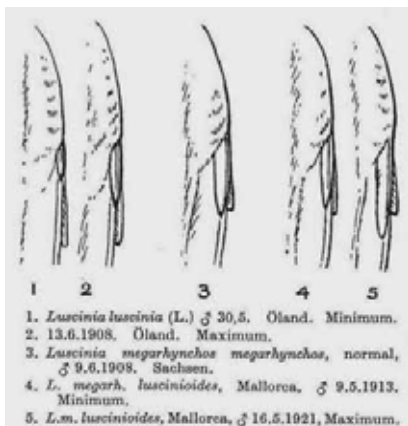

Retrat del Dr. Adolf von Jordans (arxiu de l'autor)

l'actualitat integrada a la raça nominal. Més importants foren les visites ornitològiques de l'alemany Adolf von Jordans (1892-1974), la primera a la primavera (d'abril a maig) de 1913, la segona el 1921 (de mitjan març a mitjan juliol), i la tercera en 1927 (de mitjan d'abril a final de juny).

Els viatges ornitològics del Dr. von Jordans obeïen al seu interès pel fenomen de la variabilitat geogràfica i individual de les aus. A començament del segle XX, el concepte de "subespècie" estava experimentant una nova revisió a conseqüència de l'estudi crític que Otto Kleinschmidt (1870-1954) i Ernst Hartert (1859-1933) duïen a terme amb el material de la col·lecció ornitològica de Chr. L. Brehm (1787-1864). Tot i que Brehm no havia volgut distingir entre variabilitat individual i geogràfica fins a pràcticament els darrers anys de la seva vida, Kleinschmidt va reconèixer la necessitat de comprovar l'amplitud de la variació de les desviacions individuals dins cada espècie atenent exclusivament a criteris geogràfics. A diferència del seu col·lega Hartert, no concedí a les dites "subespècies" la significació de "noves espècies incipients o en formació". Encara més, Kleinschmidt aconsellava abandonar definitivament el concepte d'espècie en les discussions sistemàtiques i parlar simplement de formes ("Formen"). Segons la seva teoria dels agregats de formes ("Formenkreislehre"), totes les formes no són més que representants geogràfics d'un únic i mateix animal. Jordans, com a alumne avançat de Kleinschmidt, va mantenir aquesta mateixa posició teòrica i s'esforçà en aportar noves proves

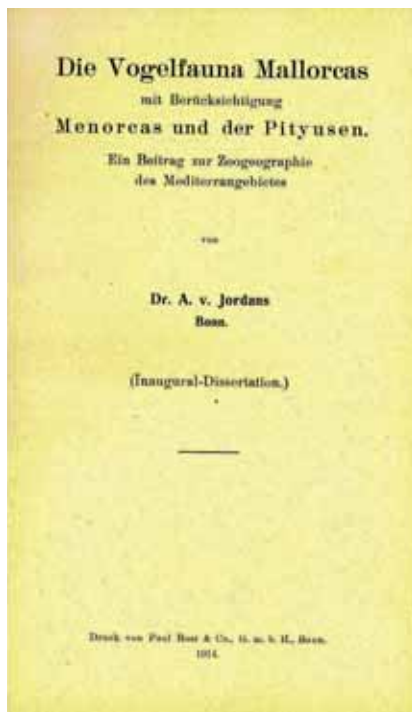
de discriminació de subespècies amb material insular. En aquest sentit, al seu treball de 1928 descriu 22 noves formes endèmiques d'avifauna balear (Jordans, 1928: 328). Un exemple de la seva metodologia sistemàtica la podem veure a la determinació de *Luscinia megarhynchos luscinoides* (Jordans, 1923: 3) atenent a la fórmula alar similar a *Luscinia luscinia* (80-87 mm.) i a la tonalitat gris-marró més obscura i coa menys rogenca que a *Luscinia megarhynchos megarhynchos* (vegeu figura).

Dibuix d'Otto Kleinschmidt comparant mesures alars del Rossinyol balear (Jordans, 1928) (Arxiu de l'autor)

Com posteriorment comentaran Bernis, Díez i Tato: «Bastantes subespecies de Jordans no fueron admitidas por otros autores, particularmente los británicos Ticehurst, Whistler, Witherby y Munn, y tampoco son reconocidas recientemente muchas de ellas por el norteamericano Vaurie. Creemos, sin embargo,

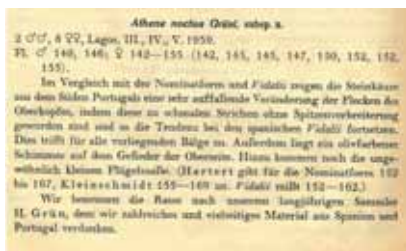
que los anglosajones han enjuiciado algunas veces con exceso de rigor la labor sistemática de Jordans>> (Bernis, Diez i Tato, 1958: 27). En aquest mateix treball de revisió de l'avifauna balear, els seus autors notaven que Jordans havia aconseguit nou material <<a través de su compatriota el colector profesional H. Grün>>.

Una obra fonamental per a l'avifauna balear (Biblioteca de l'autor)

Els vincles professionals entre Grün i Jordans s'estrenyen a partir del primer material procedent de les Pitiüses i que Jordans aprofitarà al seu darrer treball sobre l'avifauna balear (Jordans, 1933).

Posteriorment, a partir del mes d'agost de 1930 fins al mateix any de la seva defunció (1963), la relació professional del matrimoni Grün amb en Jordans serà molt més important, des del punt de vista ornitològic, a través de l'abundant i valuós material col·lectat a diverses localitats de la Península Ibèrica, principalment a Cabanes i Oropesa (Castelló), Mosqueruela (Teruel), Lagos (Portugal), i Lagunilla, Casafranca i Linares de Riofrío (Salamanca). Amb l'estudi de tot aquest material, en l'actualitat dipositat al Museu Koenig de Bonn, Jordans va descriure moltes altres noves "subespècies" o "formes geogràfiques" entre les que li dedicà una al seu principal agent a Espanya, *Athene noctua grüni* (vegeu il·lustracions).

Athene noctua grüni, un au dedicada per A. von Jordans al naturalista col·lector Hermann Grün (Biblioteca de l'autor)

Altres importants ornitòlegs col·locaven l'arxipèlag balear al centre del seu interès. Sense voler ser exhaustius, senyalem al britànic H.F. Witherby (1872-1944) que va roman-dre durant els mesos de juny i juliol de 1919 a Mallorca i Eivissa col·lectant aus i realitzant observacions de gran interès. Les seves notes serien aprofitades posteriorment pel seu compatriota P.W. Munn (1865-1949),

sens dubte el referent més notable de l'ornitologia balear. Munn residí a Mallorca des de 1919 fins al seu decés a Palma l'11 de gener de 1949, llevat un breu període de temps que va tenir que residir a Portugal, i publicà gairebé una vintena de treballs a revistes especialitzades. Durant la primavera de 1923 hi va ser el Dr. Paul Henrici (1880-1971) a Mallorca, i algun temps després, algunes setmanes de les primaveres de 1924 i 1925, tant a Mallorca i Menorca com a les Pitiüses. Per últim, F.C.R. Jourdain (1865-1940) visità Mallorca, Eivissa i Formentera l'abril i el maig de 1930 (Jurado, en premsa). Serveixin aquests exemples per notar la constant presència d'ornitòlegs estrangers interessats per les aus principalment de les dues illes majors (Mallorca i Menorca). Eivissa continuava essent, als anys 20 del segle passat, una terra incògnita des del punt de vista ornitològic. Per ventura per això, i tal vegada assessorats pe'n Jordans, decidiren els Grün residir un temps en aquesta illa.

Tipus d' *Athene noctua grüni* Jordans & Steinbacher 1941, datat el 13/IV/1939 i conservat a la col·lecció del Museu Alexander Koenig de Bonn

Un bon nombre de pells de mamífers, aus, ous, rèptils i inver-

tebrats del llegat de H. Grün es troben custodiats a diversos museus alemanys (Bonn, Munic, Hamburg, Colònia, Frankfurt) però, també a altres europeus (Amsterdam, Londres) i als Estats Units d'Amèrica (Ann Arbor). Per col·lectar tot aquest tipus de material havia d'obtenir no sols els exemplars sinó també saber-los preparar per conservar-los per temps indefinit en condicions de poder ser examinats i estudiats. L'animal naturalitzat al taller del taxidermista no satisfà l'interès del naturalista. Per al seu estudi científic es precisa preparar-los convenientment. Entre altres molts, Graells (1869), Soler i Pujol (1920) o Areny de Plandolit (s.a.) havien publicat algunes guies o manuals per formar amb idoneïtat a naturalistes preparadors. Certament, els exemplars preparats per al treball del laboratori presenten un aspecte molt menys agradable que els naturalitzats per a l'exhibició pública, però són aquells els que realment interessen a l'home de ciència. Podem imaginar-nos als Grün preparant els exemplars en pell assistits per escarpels, pinces, tisores, llimes, cintes mètriques, compàs, agulles, llapis, ploma i tinta xinesa (per a la redacció de les etiquetes), agulles de cap blanc, cotó, filferro galvanitzat, alicates, i arsènic blanc (o anhidrid arseniós). A l'etiqueta (un bocí de paper fort amb un fil passat i nuat per fermar-lo a l'exemplar) devia haver suficient lloc per anotar el nom del col·lector, un número d'ordre, la data de captura, la localitat, el nom científic de l'animal i les seves dimensions principals. Altres aspectes d'interès pel naturalista col·lector, que per raons

d'espai no ens podem estendre aquí, tenen a veure amb les autoritzacions per l'obtenció de permisos de "caça científica" i els aspectes pràctics de la remesa del exemplars. Segons varis testimonis de l'època, Hermann Grün aconseguí un molt bon coneixement de la fauna espanyola i una gran habilitat com a naturalista preparador d'animals. La seva dedicació com a col·lector professional, tant de vertebrats com d'invertebrats, per museus, jardins zoològics, i fins i tot tendes d'animals, li va fer guanyar reconeixement, quelcom de doblers però també severes crítiques. Voldria presentar dos testimonis que avalen aquest darrer comentari.

Claud B. Ticehurst (1881-1941), junt amb el seu assidu company Hugh Whistler (1889-1943), estigueren escrutant les aus eivissenques des del 23 d'abril al 23 de maig de 1930 i publicaren les seves interessants observacions a la revista *Ibis* (Ticehurst i Whistler, 1930). En aquest article s'anota, encara que sense mencionar-los expressament, que els Grün col·lectaven d'una manera indiscriminada i abusiva. Degut a aquesta metodologia desmesurada d'amuntegament de material ornitològic, ometen fer menció a la seva llista d'aus de les Pitiüses una determinada au: <<We have listed all the species we found on the Pityusae, except one [...] [...] at Ibiza a German agent for natural history specimens, who appeared to us to be collecting in an indiscriminate and extensive manner, and whose activities seem likely to lead to the local extermination of several interesting species. We have therefore refrained from recording this bird,

as we met with only two or three pairs, and they would assuredly be collected at once, if the presence was known>> (Ticehurst & Whistler, 1930: 642). De quina espècie es tractava? Sens dubte, de *Larus audouinii*. Les notes manuscrites de Munn, de l'any 1943, aclareixen l'interrogant: <<Two or three pairs were noted in the Pityusae in May. 1930, and I saw an immature bird in the harbour of Alcudia, Majorca, on March 19. 1934, which kept aloof from the numbers of Herring-Gulls, and the few Black-headed Gulls also there. On May 4.

Fotografia de Claud B. Ticehurst, un crític de la metodologia col·lectora de Grün (Arxiu de l'autor)

1941, among a large breeding-colony of Mediterranean Steering-Gulls on one of the islands off the S. Coast of Majorca, I found a nest with two eggs, undoubtedly belonging to this species, through unfortunately, among the quantities of the larger

gulls, the birds belonging to the nest could not be identified>>.

He pogut trobar un altre testimoni en aquesta línia de rapacitat col·lectora, tot i que com en el treball anterior sense citar el nom. Es tracta, en aquesta ocasió, de l'entomòleg Ramón Agenjo Cecilia (1908-1984), el qual a un dels seus clàssics treballs escriu: <<[...] el *Parnasius apollo* (L.), tan abundante antiguamente en los alrededores de la Estación Alpina de Biología, enclavada en Cercedilla, resulta ahora allí extremadamente raro, lo que se debe a la intensísima caza de que le hizo objeto un matrimonio alemán, que dejó exhausto el cazadero>> (Agenjo, 1943: 397).

El desconeixement de la situació de l'únic fill del matrimoni Grün, en parador desconegut (havia tingut que tornar a Alemanya com a soldat a la Segona Guerra Mundial), suposà una font de grans preocupacions per als pares. Tal vegada fou aquesta situació la que acabaria per agrir el caràcter de Hermann Grün del que diu Gebhardt que <<pareix que li mancava un vertader equilibri, de manera que durant els seus darrers anys senyalats per la seva malaltia, el seu caràcter solitari i misantrop guanyava cada vegada més terreny>> (Gebhardt, 1970). Maria Grün no va voler deixar mai Linares de Riofrío amb la vana esperança de veure tornar algun dia al seu fill. El Sr. Fermín de la Iglesia em va contar, no obstant, que en el tracte personal el Sr. Grün va ser sempre molt correcte i cordial fins a la seva defunció. La seva dona Maria el va sobreviure alguns anys més i morí a una residència de gent gran. Descansin en pau

aquests dos naturalistes col·lectors que tant aportaren, a la seva manera, al coneixement de la nostra ornitologia.

Referències bibliogràfiques

- Agenjo, R. (1943). Ensayo sobre la *Graëllsia isabellae* (Graells) (Lep. Syssph.). *Eos*, 19: 311-414 y láminas IV-X.
- Anónimo (1963). Nachrichten [Notícies. Nota necrològica de Hermann Grün]. *Journal für Ornithologie*, 104 (Heft 3/4): 478.
- Areny de Plandolit, P. (s.a.). Manual del Naturalista Preparador. Barcelona: Sucesores de Manuel Soler - Editores.
- Bernis, F., Diez, P. M. y Tato, J. (1958). Guión de la avifauna balear. *Ardeola*, IV: 25-95.
- Gebhardt, L. (1974). Die Ornithologen Mitteleuropas. Ein Nachschlagewerk. *Journal für Ornithologie*, 110 (Sonderheft 1974): 1-126.
- Graells, M. P. (1869). Guía del naturalista recolector o Instrucción Práctica para los que se dediquen a buscar objetos naturales destinados a enriquecer las colecciones de los Museos, de Universidades e Institutos. *Boletín y Revista de la Universidad de Madrid*, 1: 586-596.
- Hartert, E. (1912). Über die Haubenlerche der Balearen und Pityusen. *Ornithologische Monatschrift*, 20: 29-30.
- Jordans, A. v. (1913). Vorläufige kurze Beschreibung neuer Formen von den Balearen. *Falco*, IX: 43-44.
- Jordans, A. v. (1914). Die Vogelfauna Mallorcas mit Berücksichtigungen Menorcas und der Pityusen. Ein Beitrag zur Zoogeographie des Mediterrangebietes. *Falco*, X (Sonderheft. 1. August 1914): 1-163 [i mapa plegat de Mallorca].
- Jordans, A. v. (1923). Neue Vogelrassen von den Balearen. *Falco* XIX: Sonderheft: 3-5.

Jordans, A. v. (1924-1925). Die Ergebnisse meiner zweiten Reise nach den Balearen. Ergänzungen zu meiner Vogelfauna Mallorcas. *Journal für Ornithologie*, 72: 145-170; 381-410; 518-536.

Jordans, A. v. (1928). Die Ergebnisse meiner dritten Reise nach den Balearen. Nebst einer Übersicht aller bisher von der Inselgruppe der Balearen und Pityusen bekannten Vogelarten. *Novitates Zoologicae* XXXIV: 262-336.

Jordans, A. v. (1930). Ergänzungen zu meiner „Vogelfauna der Balearen“. *Falco*, XXVI: 13-18.

Jordans, A. v. (1933). Ein weiterer Beitrag zur Kenntnis der Vogelfauna der Balearen und Pityusen. *Anzeiger der ornithologischen Gesellschaft in Bayern*, 2: 223-250.

Jurado, J. R. (2008). Qui ha fet l'ornitologia a l'arxipèlag? A cavall entre dos segles: Saunders i l'arxiduc Lluís Salvador. *Es Busqueret*, 16: 16-23.

Jurado, J. R. (en prensa). Qui ha fet l'ornitologia a l'arxipèlag? Al primer terç del segle XX: Maurici Hernández Ponseti i Francis Ch. R. Jourdain. *Es Busqueret*.

Mearns, B. & Mearns, R. (1998). *The Birds Collectors*. San Diego: Academic Press.

Munn, P. W. (1931). *The Birds of the Balearic Islands*. *Novitates Zoologicae*, XXXVII: 53-132.

Reig-Ferrer, A. y Ferrer, X. (2006). El viaje ornitológico del príncipe Carlos Luciano Bonaparte (1803-1857) a la Península Ibérica en febrero de 1856. En: SEO/BirdLife. Grupo local de Alicante: *Las Aves en Alicante. Anuario ornitológico 2001-2002-2003*. Alicante: 260-271.

Soler Pujol, L. (1920). *Manual de Taxidermia para la preparación de las especies zoológicas*. Barcelona: Imp. Hijos de Domingo Casanovas.

Ticehurst, C. B. y Whistler, H. (1930). *A Spring Tour in Eastern Spain and the Pityusae Islands*. *Ibis*: 638-677.

Què hi ha de nou?

Jesús R. Jurado ¹ i Manuel Suárez ²

Amb aquesta nova secció volem apropar-vos les observacions més interessants que s'han produït en els darrers mesos a les nostres illes. Aquestes són peculiars bé perquè són primeres cites per Balears, bé perquè donen informació fenològica o perquè són observacions d'aus curioses o exòtiques. Gran part d'elles s'han compilat a partir de la informació aportada al forumaus per diversos observadors. Podeu trobar aquestes i moltes altres cites a forumaus a l'adreça següent:

<http://www.gobmallorca.com/forum>

Annera peixatera, *Mergus serrator*
Foto: M.Rebassa

Mergus serrator

Es Port d'Alcúdia. 2 exs. 09/01/08.
Maties Rebassa
Portocolom. 2 exs. 17.01.08. Maties Rebassa
Portocolom. 4 exs. hivernant al port el 09.03.08. Jaume Adrover
Estany d'es Ponts. 1 ex. 14 i 17.02.08. Maties Rebassa

Oxyura leucocephala

Parc Natural de s'Albufera de Mallorca. Un exemplar amb anella

de PVC de color blau. 16.04.08. Es tracta d'un dels exemplars amollats al Parc fa ja 14 anys. Rafel Mas, Pere Vicens.

Podiceps cristatus

S'Estany d'es Ponts. 1 ex. 17.02.08.
Maties Rebassa

Ciconia nigra

Atalaia d'Albercutx, Pollença. 1 exemplar en migració. Mari Carmen Oriola, Maties Rebassa, Lalo Ventoso.
Atalaia d'Albercutx, Pollença. 1 exemplar en migració. Susana Quintanilla, Lalo Ventoso, Maties Rebassa, Pep Amengual i altres.

Threskiornis aethiopicus

Es Carnatge, Palma. 1 ex. des de finals de desembre de 2007 al 27.01.08. Biel Sevilla
Ses Fontanelles, Palma. 1 ex. 31.01.08. Jordi Amengual

Ibis sagrat, *Threskiornis aethiopicus*.
Foto: J.Bazán

(¹) jjurado@telefonica.net, (²) ornitologia@gobmallorca.com

Ibis negres, *Plegadis falcinellus*. Foto: T.Muñoz***Plegadis falcinellus***

Sa Roca. Parc Natural s'Albufera de Mallorca. 3 exemplars. 10.03.08. Maties Rebassa
 Parc Natural de s'Albufera de Mallorca. 3 exemplars el 13.04.08. Cati Artigues, Jordi Muñoz, Toni Muñoz

Phoenicopterus roseus

Torrent de Sant Joan, Pollença. 1 exemplar juvenil a la desembocadura del torrent. Pep Gayà.

Neophron percnopterus

Pas Osques. Sa Talaia Freda. 1 ex. 02.02.08. Antoni Bauçà
 S'Alqueria Vella, P.N de Llevant. 2 ex 11.02.08. José Luís Martínez, Manuel Suárez.

Gyps fulvus

Mortitx. 1 ex. 24.01.08. Jordi Muntaner

Circaetus gallicus

Atalaia d'Albercutx, 1 exemplar en migració filmat per un observador estranger el 27 d'abril. Josep Manchado

Circus cyaneus

Estany dels Tamarells, Ses Salines.

1 ex. 13.01.08. observat durant el recompte d'hivernants per diversos observadors.

Sta. Eulària, Eivissa. 1 ex. 08.02.08. Oliver Martínez

Circus macrourus

Campos. 1 exemplar juvenil. Pere Garcias.

Aquila chrysaetos

Parc Natural de s'Albufera. 1 exemplar dia 07.06.08. Es tracta d'un exemplar escapat de captivitat que es pot veure regularment per diferents indrets de Mallorca i que duu dues cintes penjant de les cames. Miquel Àngel Dora.

Falcó cama-roig, *Falco vespertinus*, amb anelles de color. Foto: J.Manchado***Falco vespertinus***

Tot Balears. Espectacular pas per Balears aquesta primavera, possiblement per les tempestes de llevant. A partir de començaments del mes de maig amb cites de centenars d'individus. Molts autors. Prat de Sant Jordi. 6 exemplars, un d'ells anellat amb combinació de colors. Aquest exemplar pertany a un estudi sobre l'espècie que es realitza a Hongria, on va ser anellat com a poll.

Coturnix coturnix

Sant Joan. 1 ex. cantant el 02.03.08.
Lluís Parpal

Porzana porzana

P.N. de s'Albufera de Mallorca. 1 ex.
el 08.03.08. Miquel Àngel Dora

Porphyrio porphyrio

Torrent de Canyamel. 2 exs. el
12.01.08. Cati Artigues i Toni Muñoz
Ses Feixes, Eivissa. Primera cita a
Eivissa des de l'any 1963 en que va
ser observat al mateix lloc. 1 ex. el
14.01.08. Oliver Martínez
Ses Feixes de Tamanca, Eivissa. 1
ex. 02.02.08. Oliver Martínez

Fulica atra

Salinetes Ca'n Picafort, P.N. de
s'Albufera. 1 ex. parcialment albi
observat per diverses persones
durant el gener de 2008.

Glareola pratincola

Parc Natural de s'Albufera de
Mallorca. 4 exemplars el 13.04.08.
Cati Artigues, Jordi Muñoz, Toni
Muñoz

Gallfaver, *Porphyrio porphyrio*. Foto: T.Muñoz

Gallinago media

Parc Natural de s'Albufera de
Mallorca. 1 exemplar el dia 15.04.08.
És una raresa a nivell nacional.
Maties Rebassa.
Parc Natural de s'Albufera de
Mallorca. 1 exemplar dia 13.05.08.
Maties Rebassa

Tringa stagnatilis

Parc Natural de s'Albufera de
Mallorca. 3 exemplars l'11.04.08.
Lalo Ventoso, Jaume Aveledo, Maties
Rebassa.

Balearica regulorum

Depuradora de Can Picafort, Devora
el P.N. de s'Albufera. 1 ex. a finals
de gener de 2008. Juanjo Bazan. Hi
ha cites d'una grua de caperutxo per

Fotja albina, *Fulica atra*. Foto: J.Bazán

Guàtlera de mar, *Glareola pratincola*.
Foto: T.Muñoz

Mallorca des del 27.05.06

Larus melanocephalus

Port de Palma. 3 exs. 03/01/08.

Maties Rebassa

Gola del Port de Pollença. 1
exemplar impregnat amb petroli
observat el 07/01/08. Toni Salas

Port de Palma. 1 exemplar el
12/01/08. Jordi Muntaner
Port de Palma. 3 adults i 1 immadur
el 02.03.08. Miguel McMinn
Es Cavallet (Eivissa). 1 exemplar de
primer hivern. Oliver Martínez

Larus canus

Badia de Palma. 1 exemplar el
20.01.08. Lluís Parpal i altres

Larus cachinnans

Port de Palma. 1 exemplar de primer
hivern el 25.02.08. Maties Rebassa.
És la primera cita per les Illes
Balears.

Chlidonias niger

Bassa de Can Guidet, Son Ferriol .
Bon pas entre dia 20 i 25 d'abril,
entre 150 i 200 exemplars. David

Grua de caperutxo, *Balearica regulorum*. Foto: J.Bazán

Calàndria, *Melanocorypha calandra*.
Foto: M.Rebassa

García, Xavier Llabrés, Maties Rebassa

Poicephalus senegalensis

Artà. 2 exemplars el 24.01.08. Cati Artigues i Toni Muñoz. Fa temps que es veuen pel poble.

Clamator glandarius

Parc Natural de s'Albufera de Mallorca. 1 exemplar vora el canal del Sol. Pere Vicens

Athene noctua

Puig d'Inca. Sentida cantant el 28.01.08. Contesta al reclam de Miula i no al d'Otus. Maties Rebassa.

Melanocorypha calandra

Parc Natural de s'Albufera de Mallorca. 1 exemplar vist el dia 15.04.08. Maties Rebassa. És una raresa a Balears, amb molt poques cites anteriors.

Anthus cervinus

Ses Puntes, Parc Natural de s'Albufera de Mallorca. 1 exemplar el 14.01.08. Pere Vicens.

Motacilla alba ssp. yarrellii

Port de Palma. 1 exemplar el

24.01.08. Maties Rebassa

Phylloscopus collybita

Font des Noguer, Escorca. 1 mascle cantant. Maties Rebassa.

Aegithalos caudatus

Entre Calvià i Establiments. 4 exemplars capturats per anellament (els primers anellaments d'exemplars d'aquesta espècie a Balears) el 07.02.08. Joan Carles Fernández Ordóñez. Son Cabaspre, Esporles. 1 exemplar capturat per anellament el 08.02.08. Joan Carles Fernández Ordóñez.

Pyrhcorax pyrrhcorax

Puig Major. 3 exemplars el 23.01.08. Xavier Manzano
Mortitx. 5 exemplars el 27.01.08. Gemma Carrasco, Nieves Negre, Joan Vicens Lillo, Lluís Parpal i Rafel Mas Mortitx. 5 exemplars el 05.04.08. Maties Rebassa

Bucanetes githagineus

Parc Nacional de Cabrera. 1 exemplar mascle a la Vall central de Cabrera el 22.05.08. Pep Amengual

Descobreix Península Valdés

Cristina Fiol ¹

El passat mes de setembre em vaig embarcar cap a un llunyà viatge a la península Valdés, a la Patagònia argentina. L'oportunitat va venir de la mà de NISSUS (www.nissus.org). Aquesta organització, amb seu física a Palència, ofereix cursos de caire faunístic al llarg de tota la geografia espanyola i més enllà de les nostres fronteres. Cada any es prepara una programació molt variada per tal d'ampliar el nostres coneixements sobre mamífers, aus, rèptils i amfibis. L'any passat era el segon any que s'organitzava el curs de biologia i ecologia de mamífers marins a la Patagònia argentina: la millor excusa per viatjar a aquelles

terres i aprendre el màxim possible sobre aquests animals, però també l'oportunitat per veure una petita mostra de l'avifauna argentina i molt més.

El punt de partida fou l'aeroport de Madrid el 16 de setembre a les 20h. Des d'allà, onze hores de vol ens separaven del continent Sud-americà. Un cop arribats a l'aeroport internacional de Buenos Aires, tocava canviar a l'aeroport de vols interns a l'altre costat de la gran ciutat i a continuació dues hores més per arribar a Trelew (ciutat d'origen gal·lès), ja dins territori patagònic. Finalment, després d'altres dues hores de bus arribàvem, la nit del dia

Punta Delgada, colònia d'elefants marins. Foto: C.Fiol

(¹) barratxina@hotmail.com

Colònia d'elefants marins, *Mirounga leonina*. Foto: C.Fiol

17, esgotats i amb sis hores menys, a Puerto Piràmides, dins la península Valdés.

La durada total del viatge va ser de 13 dies, comptant el temps gastat en el trajecte d'anada i tornada. El curs constava d'una sèrie de classes teòriques complementades amb sortides per tota la península per fer avistaments de balenes i dofins, visites a colònies d'elefants marins i a zones d'atacs d'orques. També es va visitar una colònia de Pingüins de Magallanes i es va aprofitar per conèixer altres espècies de la zona i un poc d'història d'aquest magnífic lloc.

La Patagònia és la zona més austral del territori continental argentí. Comprèn les províncies de Río Negro, Chubut i Santa Cruz. La Península Valdés, que es troba dins la província del Chubut, té una superfície

d'uns 3.625 km², molt similar a l'illa de Mallorca, i una alçada màxima de 110 m on es combinen penya-segats i platges espectaculars, extenses superfícies de dunes i llargues planes d'estepes. Declarada Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO el 1999, alberga diverses reserves naturals, reserves de fauna i parcs marins. Poblada des de fa 10.000 anys per diverses tribus indígenes, va suportar diferents episodis de colonitzacions fins que el 1900 quedà establert el poble de Puerto Piràmides, lloc auster, de gent molt agradable i única zona urbana de la península; allà s'inicià el nostre recorregut.

Aquest petit poblet està dedicat gairebé exclusivament als avistaments de Balena franca austral (*Eubalaena australis*). Aquesta espècie, distribuïda únicament a l'hemisferi sud, es desplaça fins al Golfo Nuevo

Pingüí de Magallanes, *Spheniscus magellanicus*, a Punta Norte. Foto: C.Fiol

per reproduir-se i hi torna, al cap d'un any, per parir; per això és de les millors zones d'observació de la Balena franca i la seva cria, una experiència inoblidable. Però des de les seves platges i penyasegats poguérem observar altres espècies. Arreu hi havia la Gaviota cocinera (*Larus dominicanus*), espècie molt comú i que sovint molesta a les balenes intentant arrabassar-li trossos de pell i greix. També vérem Ostrero comú (*Haemantopus palliatus*) i Ostrero negro (*H. ater*) tot pasturant per la vorera cercant aliment i acompanyant-nos amb els seus reclams en les nostres passejades pel litoral. Altres espècies bastant comunes i bones de veure foren el Loica comú (*Sturnella loica*), en el que el mascle presenta un vistós baverall vermell que mostrava orgullós mentre cantava al cap damunt dels pocs arbusts que hi

havia. Descansant sobre les roques o uns metres dins l'aigua no era difícil veure varies espècies de corbmarins com Cormorán real (*Phalacrocorax albiventer*) i Cormorán gris (*P. gaimardi*), Pato crestón (*Lophonetta specularoides*), així com algun Macá, nom generalista per algunes espècies de Podiceps que no vàrem poder identificar. Pels penya-segats costaners poguérem observar el Halconcito colorado (*Falco sparverius*) i sempre acabava per comparèixer el majestuós Jote cabeza colorada (*Cathartes aura*), vérem fins a set exemplars volant junts.

Des de Puerto Pirámides, com a campament base, ens desplaçàrem fins a la Reserva faunística de Punta Delgada, a l'extrem sud-est de la península. Allà trobam el far del mateix nom i una acollidora estància on passàrem quatre dies

per poder observar i estudiar el comportament dels Elefants marins (*Mirounga leonina*). Al llarg del camí, travessant immenses esplanades de gramínies amb pocs arbusts baixos, ens aturarem a contemplar les Salinas Grandes i la Salina Chica, on hi havia alguns exemplars del que identificarem com Flamenco austral (*Phoenicopterus chilensis*). A més vérem dues de les espècies més conegudes de la zona; el Choique (*Lesser rhea*) de la família dels estruços i la Mara o mal anomenada Liebre patagónica (*Dolichotis patagonicum*) ja que es troba més a prop dels cangurs que dels lagomorfs. En les platges de Punta Delgada hi trobam el apostadero d'elefants marins més important de tota la península Valdés. Aquests pinnípedes només toquen terra per mudar el pelatge i per reproduir-se. Allà fórem testimonis d'algunes lluites dels impressionants mascles (fins a 5 m de longitud i 2.500 quilograms de pes) en l'intent de fer-se amb alguna de les femelles de l'harem. També allà es formen colònies de Lleons marins (*Otaria flavescens*). En les dates en que nosaltres visitàrem la zona encara no havia arribat el gruix de la població; només poquets adults i alguns joves, anomenats carinyosament winners (per haver aconseguit sobreviure el seu primer any i retornar al lloc de naixement), vagaven despistats entre els elefants marins. Exemplars de Gaviota cocinera i Paloma antártica (*Chionis alba*) volaven i corrien aquí i allà cercant restes de placentes dels naixements recents.

Dos dies suportant el vent del sud, provinent de la gèlida Antàrtida!, ens bastaren per adonar-nos de la

duresa de la vida en aquest inhòspit lloc. No pareixien molt afectats els Petreles gigantes (*Macronectes sp*) i els Gaviotines sudamericanos (*Sterna hirundinacea*), els primers constantment sobrevolant els nostres caps i els segons reunits en grans grups sobre illetes costaneres aguantant l'embat del vent.

Després del nostre retorn a Puerto Piràmides, el següent lloc a visitar va ser la Reserva faunística de Punta Norte. Per arribar-hi havíem de travessar el cor de la península; és en aquesta zona central on trobam l'autèntica estepa patagónica d'arbusts escleròfils espinosos com per exemple el Calafate (*Berberis sp*), i on es concentren els grups més nombrosos de Guanacos (*Lama guanicoe*). També poguérem observar un petit grup de Cauquenes comunes (*Chloephaga picta*), alguns exemplars de Martineta común (*Eudromia elegans*) i una espècie de Miula d'hàbits diürns, la Lechucita vizcahera (*Athene cunicularia*). Finalment arribàrem a la colònia de Pingüins de Magallanes (*Spheniscus magellanicus*) de Punta Norte. Aquestes aus arriben el mes de setembre des dels mars del sud per preparar els nius, excavats al terra i que reutilitzen any rera any. Posaran un o dos ous i, un cop nascuts els polls, els alimentaran el millor possible per a què estiguin llests per iniciar el viatge cap al sud el mes d'abril. En el moment de la nostra visita la colònia era un espectacle de cants i persecucions per iniciar l'aparellament.

La darrera sortida per la península seria per provar sort a Caleta Valdés. La Caleta està formada per un braç de terra de 35 Km paral·lel a la costa

Choique, *Pterocnemia pennata*, a Punta Delgada. Foto: C.Fiol

amb 6 ò 7 illes interiors. Allà és on es donen els avaraments intencionats de les orques (*Orcinus orca*) per tal de caçar lleons marins desprevinguts. Nosaltres no tinguérem sort, el guardafauna ens va explicar que dos dies abans s'havia vist un grup de tres individus per la zona, però possiblement encara era un poc prest i només estaven de pas. Les orques, mal anomenades balenes assassines perquè en realitat són dofins, es poden identificar perfectament de forma individual per la forma de la seva aleta dorsal i pels dibuixos que les taques blanques i negres formen en el seu cos. Tenen una distribució molt àmplia en els dos hemisferis. Encara que no poguérem gaudir d'aquest animals, va valer la pena visitar el lloc per contemplar la immensitat de les platges i de la Caleta en sí. A més, a l'hora de dinar tinguérem convidats no esperats; el Peludo (*Chaetophractus villosus*), espècie d'armadillo patagònic; la Calandria (*Mimus saturninus*) de la família Mimidae; el Yal negro

(*Prhygitus fruticeti*), tan mascle com femella, i el simpàtic Chingolo (*Zonotrichia capensis*), tots dos de la família Emberizidae. Encara que està prohibit, els visitants els donen menjar fent que perdin per complet la por a les persones.

I ja arribava el final del viatge. El comiat de la Patagònia ens el donaren les Balenes franques de Puerto Madryn i els petits dofins endèmics anomenats Toninas overas (*Cephalorhynchus commersonii*) des de Puerto Rawson, ja fora de la Península Valdés.

Aquest ha estat només un resum de l'experiència viscuda mar enllà, una petitíssima part de l'Argentina que val molt la pena visitar. La gent, el paisatge, la fauna i la flora, les tradicions mil·lenàries mesclades amb les actuals són patrimonis que s'han de conservar i respectar allà i a qualsevol altra part del món. Us atreviu a redescobrir la península Valdés?

Els pàrids revolucionats

Jesús R. Jurado ¹

No fa molt de temps que ni la genètica, ni les subvencions ni els crèdits, corrien com ara, com els torrents de muntanya. No fa molt de temps que els massa proclius a crear noves formes i subespècies, eren titllats d'exagerats o visionaris, encarregant-se la ciència oficial, de desacreditar-los. Tot això ha canviat: els coneixements genètics actuals han facilitat les revisions en profunditat i altres conceptes han fet que els canvis en les classificacions es succeeixin a velocitats vertiginoses.

Ara, entre molts d'altres, són els Pàrids els que tenim pendents que s'aclareixin a les múltiples cúpules ornitològiques i acabin d'acceptar els canvis. Encara pareix que era ahir quan la família Paridae englobava a més, els remízids i els egitálids, que avui tenen família pròpia; i fins fa no-res l'esmentada família dels pàrids, només contenia un sol gènere: *Parus*. I així va ser almanco fins 1996, any de la publicació al *Journal of Avian Biology*, del treball de B. Slikas, F.H. Sheldon i F.B. Gill, que du per títol "Phylogeny of Titmice

Parus ater. foto: P.Garcias

(¹) jrjurado@telefonica.net

(Paridae): Estimate of relationships among subgenera based on DNA-DNA hybridization". En aquest treball es reorganitza la família del Pàrids i on havia sols el gènere *Parus* (Linné 1758), ara, a més de *Parus*, es proposen cinc gèneres "nous": *Poecile* (Kaup 1829), *Periparus* (Sélys-Longchamps 1884), *Lophophanes* (Kaup 1829), *Cyanistes* (Kaup 1829) i *Baeolophus* (Cabanis 1850), dels quals els quatre primers són a Europa i a Espanya, repetim, a més de *Parus*. Com veieu per les dates de descripció i publicació, no són noms nous sinó que fa molt de temps varen ser creats com a subfamílies o gèneres, per diferents autors, en diferents intents de classificar millor aquesta enrevessada família. Avui els avenços de la genètica, els han donat la raó i surten de bell nou, a la palestra.

Pel que fa a l'Arxipèlag nostre, seguint l'Estatut de l'Avifauna Balear, són tres les espècies que figuren: el Ferrerico petit, *Parus ater*, que ara serà *Periparus ater*, el Ferrerico blau, *Parus caeruleus*, que serà *Cyanistes caeruleus* i el Ferrerico, *Parus major*, que és l'únic que queda amb el mateix nom. L'autor d'aquestes línees, no tan seriós com l'Estatut oficial, ha volgut afegir encara dues espècies més, degut a que s'han produït algunes observacions d'elles -sense homologar-, a les nostres terres que, qui sap!, algun altre pic es poden repetir i ser homologades com ja ha passat amb altres espècies en principi rebutjades i avui acceptades. Es tractaria del Ferrerico d'aigua, *Parus palustris* (avui *Poecile palustris*), i del Ferrerico de capell, *Parus cristatus* (avui *Lophophanes cristatus*). Aquest és el panorama.

El nom que designa al gènere *Parus* i a tots els Pàrids, ve de la paraula *parus*, originada al baix-llatí i interpretada normalment com a "portador de mala sort", la qual cosa actualment els quadra poc a aucellons com els ferrericos. Els noms nostrats com el mateix ferrerico, ferrer, ferreter, ferreret, fan al·lusió al cant d'aquests aucells que de vegades pot recordar el copejar del ferrer damunt l'enclusa. El gènere *Parus* ja figurava a les classificacions d'en Linné des de 1758.

Poecile palustris

Anem a veure aquestes espècies presents a l'arxipèlag, que l'autor, agosarat, ha pensat que tal vegada podrien ser quatre o cinc en lloc de tres: l'ordre sistemàtic ens indica que justament la primera espècie és una de les quasi més que dubtoses i no figura a l'Estatut de les Illes, *Poecile palustris*. El Ferrerico d'aigua, com l'hauríem de dir si el trobéssim,

El baró de Sélys-Longchamps, descriptor l'any 1884, del gènere *Periparus*, en una pintura de J.J. Ansiaux

seria un aucell absolutament fora de la seva àrea de distribució. És una espècie també absent al País Valencià i es troba, el més a prop de nosaltres, a les regions dels Pirineus orientals. Tot i això, a l'abril de 1965, el naturalista J.D. Parrack, autor del no massa recomanable llibre *The Naturalist in Majorca*, el cita a Valldemossa. Circulen així mateix un parell de cites antigues segurament degudes a confusions en la identificació com és la del catedràtic Lluís Pou (1876). Amb tot, l'autor d'aquestes línies opina que s'ha de conèixer tot el que, bé o malament, ha estat citat.

El nou gènere emprat ara, *Poecile*, fou creat per Johann Jakob Kaup el 1829 i el nom ve del grec *poikilos*, que es pot traduir com a “tacat”, “pintat” o “variat”, i pel que fa a *palustris*, ja imagineu que és allò relacionat amb els prats. Hem d'aprofitar per dir que dels cinc gèneres nous proposats pels Pàrids, tres varen ser creats per Kaup (*Poecile*, *Lophophanes* i *Cyanistes*), així que valdrà la pena saber una mica qui era.

Johann Jakob Kaup fou un prolífic naturalista i taxònom alemany que va nèixer a Darmstadt l'abril de 1803. Després de formar-se a Göttingen i a Heidelberg, començà a especialitzar-se en peixos i amfibis. Hostil a les tesis evolucionistes d'en Darwin, fou així mateix un notable paleontòleg que destacà també com a ornitòleg, mastozoòleg i botànic. Ens va deixar nombroses obres escrites i creà un sens fi de nous taxons ben vigents encara avui. Va morir l'any 1873.

Lophophanes cristatus

La següent espècie també és dubtosa i tampoc l'Estatus l'accepta. És *Lophophanes cristatus*, al que sempre li hem dit Ferrerico de capell. Als Països Catalans és considerat un resident nidificant que només manca a àrees molt desforestades. A les Illes només coneixem una citació sortida a l'Ardeola de 1969, d'en W. Gubler que diu haver vist tres exemplars a un pinar de Ternelles, anant cap al Castell del Rei, l'abril de l'any anterior. *Lophophanes* també fou creat per Kaup i la paraula composta ve a dir “Cresta notable”. Si a més li hem d'afegir *cristatus*, aleshores tendrem “el crestat de la notable cresta”. I que hi farem!

Periparus ater

Aquesta altra espècie, considerada Raresa a l'arxipèlag, si que surt a l'Estatus, és ara *Periparus ater*, el Ferrerico petit, tot i que a Menorca es parla també de la Primavera petita: a la zona de Maó els ferrericos són primaveres i per extensió, a tota Menorca.

El nou gènere aplicat ara, fou creat l'any 1884 pel gran naturalista i polític belga, el baró Michel Edmond de Selys-Longchamps (París 1813-Liège 1900). Va ser un home hiperactiu que fou diputat, senador i president del senat belga i entre altres coses, un dels més grans especialistes en libèl·lules que escrigué el seu primer treball sobre aucells i insectes als divuit anys, deixant-nos quasi cinquanta publicacions sobre aucells. Destaca així mateix la seva feina

de classificació dels passeriformes (1839), i la publicació dels seus *Études de micromammalogie* (1839), i de la *Faune Belge* (1842), dedicada als vertebrats. Les seves col·leccions són avui al Museu Nacional Belga.

D'aquest aucelló ja existeixen a l'arxipèlag més citacions, fins i tot anteriors a les homologacions dels comitès de rareses. Pensem que la primera vegada que se'l cita és al llibre del conegut metge Fernando Weyler (pare del famós general), editat el 1854. També es fan ressò de la seva presència els catèdràtics Barceló i Combis (1866), que al seu catàleg afegeix "Mall. y Men. Menos común que P. Major", i Lluís Pou (1866), que l'anomena en castellà "pequeña carbonera". Al tom dels Aucells, de la H^a. Natural dels Països Catalans (1986), X. Ferrer recull una cita de dos exemplars observats sobre ametllers a Mallorca, a l'octubre de 1982. Ja en temps del nostre Anuari, apareixen al volum de 1992, tres exemplars vists a l'Olla del Torrent de Pareis, l'abril del mateix any, i al de 1993, l'única citació eivissenca d'un exemplar vist a Cala Aubarca.

A hores d'ara, hi ha tres citacions homologades, totes a Mallorca, amb quatre exemplars: un al Torrent de Pareis (1995), un altre a la Vall de Bòquer (2003), i dos exemplars al Caló d'en Monjo (2005).

El nom del gènere *Periparus* ve format per *parus*, que ja coneixem i del grec *peri*, que ve a ser "molt" o "summament", o sigui que aquest és un *Parus* molt *parus*.

Cyanistes caeruleus ssp. balearicus

El nostre Ferrerico blau també rep altres noms a Mallorca, antigament se li deia Ferreret o Blaveta i a segons quines àrees encara sentim Mongí, Mongetí, Mongeta, Monja o Guixeta, entre d'altres. El nou gènere en el que ara és inclosa l'espècie, *Cyanistes*, és el tercer dels creats per Kaup el 1829, ordenant els pàrids. El nom del gènere, derivat del grec *kuaneos*, que vol dir blau fosc, es complementa amb el de l'espècie, el llatí *caeruleus*, que és el blau clar grisós o metàl·lic, fent al·lusió a la combinació de blaus del plomatge de l'aucell. El trobarem només com a sedentari i no massa comú a Mallorca i com a accidental a Eivissa.

El Ferrerico blau illenc no és el mateix que el de la península. Allà es troba el *Cyanistes caeruleus caeruleus* i a més, al centre i al sud peninsular el *Cyanistes caeruleus ogliastrae* (abans *harterti*); aquí només trobem el *Cyanistes caeruleus ssp. balearicus*. Lesson va descriure la subespècie *teneriffae* el 1830, que avui ascendida a espècie, és *Cyanistes teneriffae*, mentre que la subespècie *balearicus* no es va descriure fins 1913, essent acceptada per uns i considerada irrellevant per altres, podem dir que fins fa poc, fins l'any 1993 -vuitanta anys més tard-, en que Cramp i Perrins han donat (ells també), la subespècie *balearicus* com a vàlida.

L'autor de la descripció fou l'ornitòleg i taxònom alemany Adolf von Jordans (1892-1974), una de les figures senyeres de l'ornitologia illenca: aviat, mirarem de fer una

Tres dels quatre "nous" gèneres proposats ara, foren creats pel naturalista alemany J.J. Kaup al primer terç del s. XIX

mica de biografia de dos pesos pesants plegats, Philip W. Munn i Adolf von Jordans. Mentre, haurem de dir que el Dr. von Jordans estudiant l'espècie, va triar com a holotipus, una femella capturada a Valldemossa, el març de 1913, que es conserva al museu A. Koenig, de Bonn. Hem de remarcar que a les etiquetes manuscrites que acompanyen l'esmentat exemplar, ja apareix, a baix del gènere *Parus*, el de *Cyanistes*. En von Jordans va publicar una concisa nota de la proposta a la revista especialitzada *Falco* del mateix any.

Parus major ssp. mallorcae

El Ferrerico és l'únic pàrid que no ha canviat de nom i continua essent *Parus major*, tal i com el va incloure Linné al seu *Systema Naturae* de 1758, tot i que com passa amb el Ferrerico

blau, a l'arxipèlag tenim una forma pròpia, la subespècie *mallorcae*. A la resta d'Espanya conviuen altres dues subespècies, la major major i la major corsus (Kleinschmidt 1903).

La nostra subespècie endèmica és considerada a l'arxipèlag, com a sedentària en diversos graus segons les illes. A l'igual que la *ssp. balearicus* del *Cyanistes caeruleus*, la subespècie *mallorcae* de *Parus major*, també li devem al Dr. Adolf von Jordans que la descrigué l'any 1913, amb exemplars valldemossins, essent l'holotipus un mascle adult agafat entre Palma i Valldemossa, el març de 1913.

Com ens diu el nom de l'espècie, major, el Ferrerico és el més gros de la família i rep a les Illes nombrosos noms comuns com Primavera (àrea de Maó) o Ferreret (àrea de Ciutadella i també per Orient, Alaró, Lloseta...), i així mateix Pluví, Estiverola, Picaformatges, Gorrió bardisser, Ferrer, etc.

El pàrids estan revolucionats però no són els únics. Els nous coneixements provoquen contínues i necessàries revisions que queden després reflectides als llistats capdevaners d'espècies, que s'han d'anar consultant periòdicament si un vol estar al dia dels canvis. Un d'aquests llistats és sens dubte el que devem al científic ornitòleg James F. Clements (1927-2005), que ha seguit publicant-se recollint els darrers avenços. La darrera edició, la sexta, és de juny del 2007 amb una corrigenda d'octubre, i en ella es veu el que se'ns ve damunt als ornitòlegs de base, si volem anomenar les coses pel seu nom. I ho haurem de fer.

Sabies que...?

... existeixen àcars especialitzats en viure a les plomes?

Cristina Fiol ¹

Així com les plomes són l'element característic que defineix les aus, el fenomen de l'evolució ha permès que poguem trobar àcars tan especialitzats com espècies avícoles existeixen i tipus de plomes té una au. Però abans de tot, què és un àcar? Els àcars són uns petits animals del grup dels aràcnids que podem trobar a gaire bé qualsevol tipus d'hàbitat, i això inclou, per tant, les plomes dels ocells.

De les 45000 espècies d'àcars conegudes, almenys unes 2500 espècies de 40 famílies diferents estan fortament associades als ocells ocupant qualsevol part del seu cos o els seus nius. Encara que la tendència és a pensar que tots són paràsits, en trobam també de detritívors (aquells que s'alimenten majoritàriament de restes de matèria orgànica), simbiotes (dos organismes són simbiotes quan depenen un de l'altre) i comensals (relació en la qual només un dels organismes es beneficia i l'altre no guanya ni perd). Així, en general, diferenciariem tres grans grups d'àcars dels ocells: els que viuen a cavall entre els seus nius i els seus cossos (els més ben estudiats són els que s'alimenten de sang com els del gènere *Dermanyssus*); els que poden ocupar l'epidermis (poden ser detritívors o provocar danys a la pell de l'ocell); i els que estrictament viuen en i de les plomes. Aquests darrers són els que més recentment

(¹) barratxina@hotmail.com

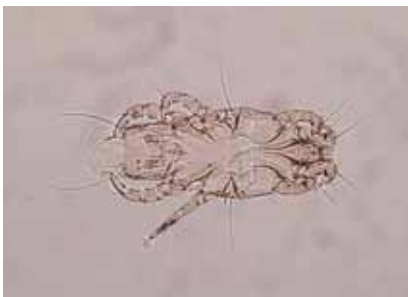

Proctophylloides schoenicli, àcar femella d'hortola de canyet, *Emberiza schoeniclus*

han despertat l'interès dels científics del món de les aus. Dins aquest grup d'àcars de les plomes cal diferenciar els que viuen a la superfície de la ploma (plumícoles) i els que colonitzen el seu interior (siringícoles). Els plumícoles (principalment de les famílies *Analgoidea*, *Pterolichoidea* i *Freyanoidea*) s'alimenten principalment de l'oli que impregna les plomes que és originat a la glàndula uropigial i que l'ocell s'encarrega d'escampar pel seu plomatge com a una loció protectora. Però també s'ha vist que poden alimentar-se de fongs i de restes de pol·len adherits a les plomes. En canvi els siringícoles són els causants dels "forats" que a vegades podem veure sobretot en les plomes de l'ala (primàries, secundàries i terciàries) d'una au ja que s'alimenten del raquis i/o còlams d'aquestes i per això provoquen el debilitament de la ploma.

L'estudi d'aquests aràcnids requereix un reconeixement minuciós de l'au i per tant la seva captura, per això l'observació i obtenció de mostres d'àcars es du a terme a través de l'anellament científic d'aus. Són particularment visibles els efectes del àcar siringícoles (com s'ha dit abans els famosos "forats") i fins i tot podem arribar a veure i comptar àcars plumícoles ocupant les plomes de vol si s'estén l'ala de l'ocell i es miren a contrallum.

Les relacions existents entre els àcars plumícoles i les aus són sorprenents i diverses. Alguns autors senyalen a aquests àcars com a paràsits dels ocells i, en conseqüència desfavorables per ells determinant una correlació negativa entre la infestació, la condició física i la coloració del plomatge d'alguns passeriformes. En canvi d'altres afirmen que fins i tot poden arribar a ser beneficiosos ja que la seva presència permet controlar el creixement de fongs o bacteries. També s'ha vist que tenen la capacitat de preveure la muda d'una ploma i escapar abans que l'ocell la perdi, o que fins i tot poden sincronitzar la seva reproducció i dispersió al cicle vital del seu hospedador. Moltes incògnites queden encara per desco-

Proctophyllodes schoenicli, àcar mascle, present a un hortolà de canyet, *Emberiza schoeniclus*

Tronesartia bifurcata, present a un busqueret de cap negre *Sylvia melanocephala*

brir sobre aquests diminuts aràcnids que comparteixen amb nosaltres una mateixa passió: les aus.

Més informació a:

Rózsa L (1997). Wing feather mite (Acari: Proctophyllodidae) abundance correlates with body mass of Passerine hosts: a comparative study. *Canadian Journal of Zoology* 75:1535-1539.

Proctor H i Owens I. I (2000). Mites and birds: diversity, parasitism and coevolution. *Trends Ecol Evol.* 15(9):358-364.

Jovani R i Serrano D (2001). Feather mites (Astigmata) avoid moulting wing feathers of passerine birds. *Animal behaviour*, 62, 723-727.

Blanco G i Frías O (2001). Symbiotic feather mites synchronize dispersal and population growth with host sociality and migratory disposition. *Ecography* 24 (2), 113-120.

Dowling DK, Richardson DS, Komdeur J (2001). No effects of a feather mite on body condition, survivorship, or grooming behavior in the Seychelles warbler, *Acrocephalus sechellensis*. *Behav Ecol Sociobiol*, 50:275-262.

Galván I i Sanz JJ (2006). Feather mite abundance increases with uropygial gland size and plumage yellowness in Great Tits *Parus major*. *Ibis* 148(4):687.

La guàtlera, viatgera misteriosa

José Luis Martínez ¹

Amb l'arribada de la primavera, els verds camps de cereals s'omplen de cants de terrolots (*Calandrella brachydactyla*), sòl·leres (*Emberiza calandra*) i sebel·lins (*Burhinus oedicnemus*), que ens recorden que la primavera ha arribat i el moment de prendre un territori on dur endavant als pollets aquest any ja ha arribat.

Però si hi ha un cant que per si mateix parla de primavera, de reproducció i de frescor en els cultius i pastures de Vilafranca o Maria de la Salut, a Mallorca, en Es Mercadal o el Pla de Favàritx a Menorca, el Pla d'Aubarca a Eivissa o La Mola de Formentera, és sens dubte, el de la Guàtlera (*Coturnix coturnix*).

En sortir el sol retrona el "palpa-la" o ("vuit per vuit" que diuen a Mallorca) cant dels mascles que acaben d'arribar d'Àfrica, d'un poc més avall del desert del Sahara en la zona anomenada Sahel o potser dels extensos camps d'alfals de Marroc o els erms d'Algèria després de haver travessat durant la nit el desert i la Mar Mediterrània amb el seu vol directe i potent.

Parent de perdius, faisans i gallines, és l'única gallinàcia d'Europa, que realitza migracions en ocasions a molt llarga distància.

Es presenta a les nostres illes entre març i novembre per a reproduir-se, encara que una part de les guàtleres que ens visiten entre març i els primers dies de maig es troben en

plena migració cap a altres zones del continent europeu i utilitzen les Illes Balears per descansar i reposar forces abans d'afrontar un altre vol sobre la mar.

La guàtlera és una au molt difícil d'observar en el seu medi natural. La seva mida petita (16 - 18 cm.), un comportament fugisser, gairebé sempre caminant entre el cereal i el camuflatge perfecte que li suposen els seus colors terrosos, la fan gairebé invisible en els extensos cultius, encara que sempre sabem que hi són pel continu cant dels mascles en les hores més fresques del dia. Les femelles en canvi, passen gairebé completament desapercebudes entre la civada o el blat que estigui creixent en aquell moment.

La recerca i formació de les colles per a la seva reproducció, és també peculiar i els mascles es dediquen a cantar de manera gairebé contínua, intentant expressar el seu estat reproductiu. Quan una femella deixa escoltar el seu suau "cri, cri", els mascles es mouen de forma ràpida cap a ella (de vegades des de més de 500 metres!), ja que el primer que arribi i es trobi amb la femella, serà l'afortunat en perpetuar l'espècie. En ocasions són molts els mascles que acudeixen al reclam de la femella de vegades cantant com a posseïts i de vegades en total silenci, intentant passar desapercebuts per a la resta de contendents.

(¹) joseluismartinezmartin@yahoo.es

Tot i això, una vegada aconseguida l'acceptació de la femella, el mascle tan sols romandrà amb ella un parell de dies i de fet serà aquesta la que s'encarregui de covar entre 8 i 12 ous i de treure endavant els pollets, mentre el mascle comença de nou la recerca d'una nova oportunitat d'aparellar-se.

Per això els mascles es mouen contínuament de camp de cereal en camp de cereal, de vegades fins a centenars de quilòmetres (especialment a àrees del continent) i a aquests moviments se'ls denomina "Movimientos Don Juan" i és fàcil entendre perquè.

La guàtlera és considerada com una peça de caça molt apreciada a algunes àrees de les Illes Balears especialment a Menorca i Mallorca, encara que en les darreres dècades ha sofert una gran davallada en les seves poblacions europees degut a factors com la mecanització

Guàtlera, jove de l'any. Foto: J.L.Martínez

de l'agricultura, l'ús d'insecticides i biocides o els canvis i desaparició de l'hàbitat. A Balears no és menor la importància d'aquesta davallada de poblacions de guàtlera i els propis caçadors recorden que un temps el nombre d'aquestes era superior a l'actual.

A més, altres factors fan que la pressió que avui en dia rep la guàtlera, la faci molt sensible. Algunes varietats de cereal es recullen molt prest i les recol·lectadores actuals tallen la palla gairebé ran de terra el que fa impossible que a les femelles els doni temps a concloure els 16-20 dies que dura la incubació, perdent-se en innombrables ocasions la posta.

Els mitjans amb que es caça avui en dia són més sofisticats que temps enrera (s'han millorat notablement les escopetes i són molt més efectives) i l'hàbitat s'ha fracturat d'una forma important, el que fa que un nombre major de caçadors es concentrin en zones més reduïdes, intensificant la pressió sobre l'espècie.

Tots aquest factors han provocat reduccions de fins al 90% de les poblacions respecte a mitjans del segle passat, a algunes zones de Europa. Llevat d'anys excepcionals, cada vegada es cacen menys guàtleres, sinònim sens dubte, de la problemàtica situació que viu l'espècie. Escoltar el cant dels mascles entre el verd cereal a les matinades d'abril i maig, és una sensació molt especial, esperem que el progrés i la cobdícia humana no apagui aquest so.

Vicky Heredero ¹

1000 espais naturals en perill per projectes de transports de l'E.U

Més de 1.000 espais naturals a Europa estan en perill per un grup de projectes presentats en els quals es vol crear tota una infraestructura pel transport, segons informa Birdlife International, RSPB i altres grups ecològistes.

Dels 21 projectes presentats, es destaca el projecte 18, on es vol eliminar 1568 km. del corredor Rhin-Danubio per millorar la seva navegabilitat. Això afectaria a més de 79 espais d'especial interès d'Holanda, Belgica, Alemanya, Austria, i més de 48 espais declarats importants pels aucells.

Moltes espècies amenaçades es podrien posar en perill si aquest projecte es du a terme com el Pelicà cresp *Pelecanus crispus* o l'Oca de collar *Branta bernicla*, dues espècies en perill d'extinció que tenen una població europea important.

Mes informació:
www.rspb.org.uk

Pelicà crest. Foto: Marion Schneider & Christoph Aistleitner

(¹) vickyheredero@telefonica.net

El Petrell de Beck és viu!

El Petrell de Beck, *Pseudobulweria becki*, un aucell no observat durant uns 80 anys, ha estat descobert al Pacífic. Només hi ha dues cites dels anys 1928-29 de dos espècimens recol·lectats per l'ornitòleg Rollo Beck.

Recentment a una expedició per l'arxipèlag Bismarck, nord-est de Papau Nova Guinea, l'ornitòleg Hadoram Shirihai va re-descobrir i fotografiar més de 30 individus d'aquesta espècie.

La identificació es difícil per la seva gran similitud a l'espècie Petrell d'Haití *Pseudobulweria rostrata*, però en les fotos aportades no hi cap dubte del descobriment.

Ara s'han de trobar les seves zones de cria per poder protegir-les,

ja que hi ha grans problemes amb depredadors com moixos i rates, a més de una destrucció contínua dels boscs per part de les companyies fusteres.

Més informació:
www.sciencedaily.com

Juvenil de Petrel de Beck, fotografiat a Cape St. George, New Irland, Papau Nova Guinea, Agost 2007.
Foto: Hadoram Shirihai

On veure aucells a Mallorca?

Camí de Bàltx, Sóller-Fornalutx

Cristina Fiol ¹

El Camí de Bàltx, el nom del qual ve donat pel seu pas a través de l'antiga alqueria de Bàltx, d'origen àrab, és el tram de recorregut que, des de Sóller ens du fins a la darrera de les possessions del mateix nom. A partir d'allà es pot continuar el camí fins a arribar a Tuent i Sa Calobra. Ens centrarem però en la part del camí que va des del Mirador de Ses Barques fins a Bàltx d'Avall. Podem arribar al punt de partida des de Sóller, agafant la carretera que va cap el Port de Sóller i desviant-nos cap a Lluc a l'altura del creuer del Monument. Seguirem per aquesta carretera fins que, passat el Km 45 i a l'esquerra, trobem el restaurant i pàrquing del Mirador de Ses Barques.

També s'hi pot arribar venint des de la carretera Pollença-Lluc, en direcció cap a Sóller i passant pels embassaments de Cúber i el Gorg Blau. Trobarem el Mirador a mà dreta després de passar la Comuna de Fornalutx. Per qualsevol de les dues rutes ja començarem a gaudir dels bells paisatges de muntanya, dels olivars, alzinars i pinars del cor de la Serra de Tramuntana. A més, des del Mirador trobam unes magnífiques vistes del Port de Sóller, la zona de sa Figuera i la Muntanyeta de Bàltx.

Ja des del començament tenim dues opcions. Podem seguir les indicacions del cartell de GR que ens durà per unes escales de pedra tot tra-

Bàltx. Foto: C.Fiol

(¹) barratxina@hotmail.com

Camí de Bàltx. Foto: C.Fiol

vessant l'alzinar i alguns olivars on trobarem i sentirem gran varietat d'espècies; sobretot Rupit (*Erithacus rubecula*) i Tord (*Turdus philomelos*) a l'hivern, acompanyats durant tot l'any de Pinsà (*Fringilla coelebs*), Busqueret capnegre (*Sylvia melanocephala*), Busqueret de capell (*Sylvia atricapilla*), Reietó cellablanc (*Regulus ignicapillus*) i Passaforadí (*Troglodytes troglodytes*). També sentirem i veurem els nerviosos Ferrerico (*Parus major*) i Ferrerico blau (*Cyanistes caeruleus*), a més del Rossinyol (*Luscinia megarhynchos*) durant l'època primaveral i estival.

L'altra opció és davallar per la pista de terra vorejant l'alzinar, on també podrem observar Gorrió teulader (*Passer domesticus*), Cadernerer (*Carduelis carduelis*), Verderols (*Carduelis chloris*), Gafarrons (*Serinus serinus*) i algun Trencapinyons (*Loxia curvirostra*) pels pins que sobresurten d'entre l'alzinar.

Per qualsevol dels dos camins arribam a una zona molt oberta d'olivar i pastures que acaba amb la possessió de Bàltx d'Amunt. Aquesta és una bona zona per l'observació, segons l'època, de Lluonet (*Carduelis spinus*), Coa-roja de barraca (*Phoenicurus ochru-*

ros), Titina sorda (*Anthus pratensis*), fins i tot algun Xàtxero (*Motacilla alba*). A la primavera podrem gaudir de les persecucions dels Papamosques (*Muscicapa striata*) i dels cants, entre d'altres, del Formiguer (*Jynx torquilla*), Capsigrany (*Lanius senator*), Sól·lera boscana (*Emberiza cirulus*), Puput (*Upupa epops*), Mèrlera (*Turdus merula*) o Tudó (*Columba palumbus*).

Passant el portell després de la possessió, iniciam la davallada cap a Bàltx d'Enmig. En el descens no hem de perdre el cel de vista per tenir

l'oportunitat d'admirar el vol del Voltor negre (*Aegypius monachus*), l'Àguila calçada (*Hieraaetus pennatus*), el Falcó (*Falco peregrinus*), el Xoriguer (*Falco tinnunculus*) o els Corbs (*Corvus corax*) que sovintegen la zona. Així com de Falzies (*Apus apus*) i Cabots de roca (*Hirundo rupestris*). Si ens desviam de la pista de terra, seguint l'indicador GR cap unes escales de pedra, passarem per la font de Bàltx, preciós i ombrívol racó on van a refrescar-se Busquerets, Cadernerres, Verderols i Pinçans.

A continuació, i retrobant la pista de terra, arribam a Bàltx d'Enmig, actualment en runes. La possessió, ocupada ara per Gorrions, Busquerets i Verderols, és també la talaia de la Pàssera (*Monticola solitarius*) i els papamosques.

En la darrera part del recorregut que ens du fins a la clotada on s'aixeca Bàltx d'Avall, la possessió més ben conservada de les tres i actualment convertida en agroturisme, ens tornam endinsar dins petites zones d'alzinar alternades amb restes d'antics olivars. Allà conflueixen una bona part

de les espècies que ja hem pogut veure al llarg del camí; un guirigall de reclams i cants de Mèrleres, Passaforadins, Pinçans, Tudons, Busquerets capnegre, Busquerets de capell, etc., ens acompanyaran fins a arribar al punt final d'aquest trajecte.

Font de Bàltx. Foto: C.Fiol

Es Busqueret recomana...

Xavier Canyelles ¹

Web dedicada a la gavina (*Larus michahellis*) a les Illes Balears

De cada vegada ens trobam amb més i millor documentació a la xarxa. Aquesta vegada ens referim a una web dedicada exclusivament a la gavina vulgar (*Larus michahellis*) espècie abundant però desconeguda en alguns aspectes que es pretenen donar a conèixer amb aquest document.

Bàsicament es tracta d'un recull d'imatges de gavines anellades com a polls a les nostres illes. En definitiva un excel·lent document basat en la lectura d'anelles a partir del registre fotogràfic.

La web, que es troba en català i anglès, compta amb dos grans apartats que formen el gruix principal: galeria d'imatges i plomatges atípics.

En "Galeria d'imatges" hi trobarem fotografies classificades en les 6 etapes de muda i creixement de les gavines: 1r any, 2n any, 3r any, 4t any, 5è any i adult. Per a cada any, les imatges es troben ordenades per mesos.

En quant a "Plomatges atípics" es recullen totes aquelles imatges que mostren plomatges, coloracions i formes del bec atípiques.

La web es complementa amb dos apartats més: "Webs de gavines" i "Altres espècies" (apartat en construcció).

Els creadors són Maties Rebassa, autor de textos i fotografies (si no s'especifica el contrari) i Mª Carmen Oriola qui l'ha dissenyada.

L'enllaç és el següent: <http://www.mallorcaweb.net/gavines/>

Gavina, *Larus michahellis*, de quart any amb anella de lectura a distància amb els dígits B3EH. Foto: M.Rebassa

(¹) escarabajodorado@ono.com

Corbmarins

Pere Vicens ¹

El corb marí *Phalacrocorax aristotelis* i la corb marí gros *Phalacrocorax carbo* són uns aucells pescadors que tenen una particularitat única a les Balears: no tenen el plomatge impermeable, motiu pel qual s'han d'eixugar sovint sobre un lloc elevat: una roca, un arbre, una barca.... Aquest fet, el de no tenir el plomatge que l'aïlli de l'aigua, els permet bussejar millor i pescar amb menys esforç.

Són de coloració i estructura semblants: estilitzats, amb el coll llarg, peus amb els dits membranats i amb el bec llarg. Molt possiblement el seu color negre afavoreixi la pesca

des de dins l'aigua, fent-les passar més desapercebudes pels peixos.

Les diferències són subtils, però clares: el corb marí, com el seu nom indica, és pràcticament una au de mar i es pot veure amb facilitat durant tot l'any a ports i costes rocoses. Té el bec relativament molt prim de color negre amb la boca de color groc i l'ull dins la zona negra de la cara. A l'hivern mostra un petit plomall al cap i vola sempre a ran d'aigua.

A l'hivern arriba el corb marí gros, lleugerament més gros i rabassut, sense les lluentors verdoses del corb marí, amb el cap gros i el bec gruixut. Encara que es pot veure a

Jove (a l'esquerra) i adult de corbmarí gros. Foto: J.J.Bazán

(¹) perevicens@ono.com

Jove de corbmarí gros. Foto: M.Rebassa

ports, s'estima més les aigües interiors (albuferes, llacunes, salobrats...) i quan vola ho fa ben amunt. L'ull està clarament dins la zona groguenca que revolta la boca i a la primavera tenen les galtes, la gorja i les cuixes blanques. Els exemplars de

Jove de corbmarí. Foto: M.Rebassa

la subespècie *sinensis* també tenen blanc tot el cap.

En definitiva: mirar-li el bec, observar on té l'ull i veure com vola. Tres aspectes importants per destriar aquestes dues espècies.

Corbmarí adult. Foto: T.Salas

(¹) refelmas@mallorcaweb.net

VOLS REBRE *ES BUSQUERET*?

Envia aquesta butlleta fotocopiada per correu ordinari, correu electrònic o entrega-la en mà a l'oficina del GOB. La subscripció és totalment gratuïta.

Dades personals

Nom i llinatges:

Carrer/Plaça/Av.:

Codi Postal:

Localitat:

Província: Telèfon.....

Correu-e.:

Es Busqueret es pot consultar i descarregar en versió PDF a tot color a la plana www.gobmallorca.com/ornit/esbusqueret

ES BUSQUERET TAMBÉ ETS TÚ

Aquesta revista es confecciona amb articles, fotografies i dibuixos que la gent aporta de manera desinteressada. Des d'aquí et convidam a participar en la seva confecció. Envia'ns els teus articles, cartes, dibuixos o tires còmiques. Tens una fotografia que t'agradaria que sortís a la revista? Idò envia-la! Anima-vos!, entre tots farem una revista més interessant. Pots enviar-nos coses a ornitologia@gobmallorca.com.

ENS TROBAM AL FORUM AUS

El ForumAus és el nostre lloc de trobada quotidià per parlar d'aucells. El fòrum està obert lliurement al públic, i si a més vols participar opinant o contant les teves observacions et pots registrar com usuari. Ens trobaràs a <http://www.gobmallorca.com/forum>. T'esperam!

Fidel a la seva cita, ja està disponible un nou volum de l'*Anuari Ornitològic de les Balears*. En el volum 22 hi podràs trobar 5 articles, 10 notes breus i les seccions fixes a la revista, com són el registre ornitològic, comitè de rareses, ressenyes bibliogràfiques o estatus de l'avifauna. El pots trobar al local del GOB i descarregar la versió electrònica a www.gobmallorca.com/ornit/anuari/anuari2007

BUTLLETA D'INSCRIPCIÓ AL GOB

La persona que subscriu vol associar-se al Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB)

Nom	D.N.I.	
Domicili	Codi postal	Localitat
Data naixement	Telèfon	E-mail

Quota anual d'associació 2008: menors de 18 anys: 16,43 €; de 18 a 23 anys: 31,11€; majors de 23 anys: 54,59 €; familiar-1 (adult més nins): 63,40 €; familiar-2 (dos adults més nins): 109,18 €; entitat col·laboradora: 160 €.

Carta d'ordre a l'entitat bancària

Distingits senyors: els agrairé que, fins a nova ordre, atenguin amb càrrec al meu compte els rebuts que els presenti el Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB), a nom de la persona que s'associa.

Núm. compte

Titular del compte

Data

Persona que s'associa (firma)

Titular del compte (firma)

Foto: O.Martínez

Cada any milers de fringílids (cadernerres, verderols, gafarrons, passerells) són capturats de forma autoritzada per tal de mantenir-los engabiats, creuar-los amb canaris i fer-los servir de reclam per a capturar-ne més. Aquestes espècies no es poden caçar, però la Conselleria de Medi Ambient autoritza la seva captura excepcional.

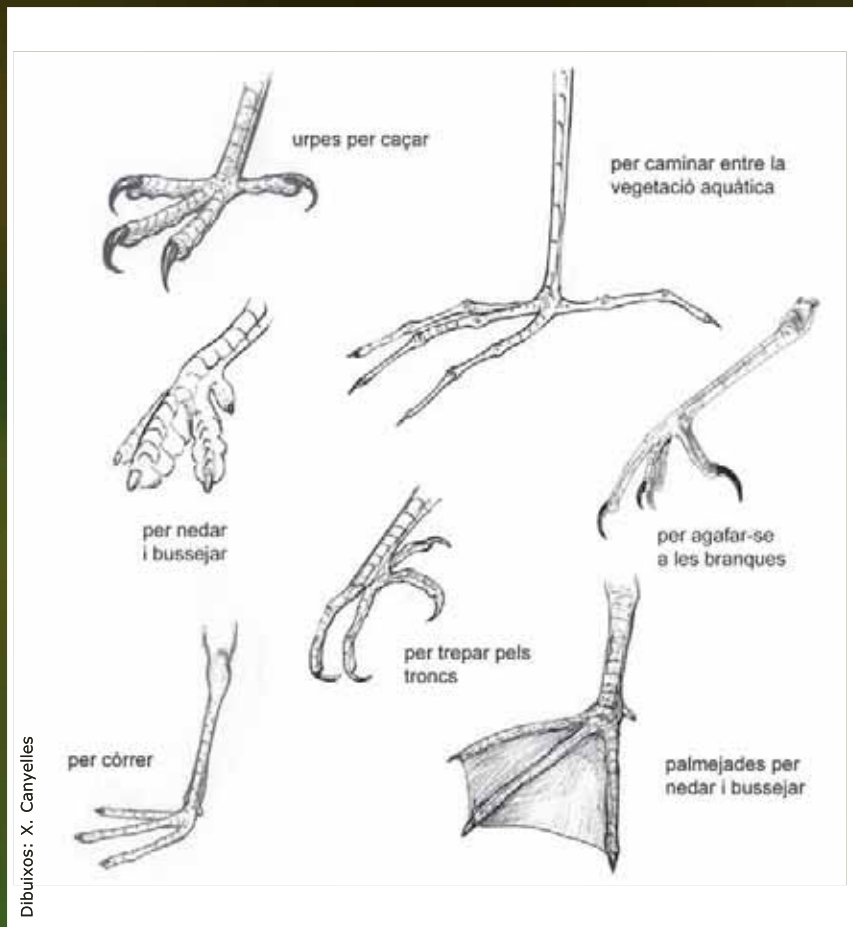
Foto: T.Muñoz

És hora d'acabar amb aquesta situació. No ho troba vostè, Senyor Conseller de Medi Ambient?

Anatomia d'un aucell

Les cames i peus de les aus varien molt en funció del llocs per on se mouen habitualment i de si tenen altres funcions a més de les de caminar o nedar. Vos presentam alguns dels tipus de potes més comunes

Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB)

C/Manuel Sanchis Guarnier, 10 baixos · 07004 Palma (Illes Balears)

www.gobmallorca.com